

Шульга Н.В.,
к.пед.н., доцент
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини, м. Умань

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Сучасні інтеграційні процеси сприяють перетворенню Європи на багатомовний простір.

З відкриттям кордонів між країнами посилюється мобільність людей, їх мотивація до вивчення іноземних мов, а також встановлення та підтримка контактів у межах країни та за

кордоном. Важливою соціально - політичною детермінантою розвитку полікультурної освіти

є інтенсивний розвиток інтеграційних процесів, як важливої складової розвитку сучасного

світу, а також бажання України та інших країн інтегруватися в світовий та європейський

соціально - культурний та освітній простір, зберігаючи при цьому національну своєрідність.

Розвиток полікультурної освіти в Україні не є таким стрімким у порівнянні із провідними зарубіжними країнами, такими як США, Канада та Велика Британія, оскільки в

Україні полікультурна освіта набула великого значення лише наприкінці ХХ – на початку

ХХІ ст. Радянська ідеологія «рівності народів» та «національної культури» не надавала можливості етнічним меншинам розвиватися з точки зору їх історичних та культурних відмінностей

Варто зазначити, що аналіз стану полікультурної освіти в Україні показав, що остання є

теоретично обґрунтованою, проте не реалізується в повній мірі на практиці.

Між тим полікультурність людини закладається не на генетичному рівні, а набувається із позитивним світовим досвідом навчання й виховання,

Власне полікультурне виховання набувається людиною у процесі як формальної так і безперервної освіти. Аспекти полікультурного виховання й освіти мають бути запроваджені і

реалізовані на державному рівні у навчальних закладах, культурно – просвітницьких центрах, у ЗМІ, родинному колі, громадських організаціях тощо.

Полікультурна педагогіка є перспективним напрямком вітчизняної науки в умовах багатонаціональної держави, якою є Україна, та є важливим елементом у навчанні молоді в

умовах етнічно поляризованого світу. Полікультурна освіта включає в себе виховання поваги

до інших культур, толерантність та суспільну взаємодію.

ВНЗ України повинні формувати навички міжкультурної компетенції своїх студентів, почуття поваги до унікальності культури кожного народу, терпимість до поведінки, розвивати бажання позитивно ставитись до незвичних явищ, готовність реагувати на

зміни,

динамічність в прийнятті альтернативних рішень, формувати відсутність упереджень

щодо

представників інших культур

Відповідно до твердження української дослідниці Л. Ващенко, розвиток полікультурної

освіти в Україні передбачає виконання таких завдань:

1. Формування в учнів суспільної свідомості громадян України, як держави Європейського співтовариства.

2. Усвідомлення взаємозалежності, національної гідності та громадянської лояльності, толерантності до іншої думки, поваги до інших культур, традицій, релігій, віросповідань за

принципом – «інший має право бути таким». Це допомагає уникнути міжособистісних, міжгрупових і етнічних конфліктів, культивує етноцентризму, а тим самим попередити або

за необхідності зняти політичну й національну напруженість.

3. Проповідування полікультурної свідомості, під якою розуміється не лише діалог культур, а і сприймання етнопсихологічних відмінностей і менталітету протилежної сторони.

4. Навчання цінностям європейської, світової культур, їх взаємозв'язку та взаємовпливу, усвідомлення місця національної культури, її цінностей, внеску до скарбниці

загальнолюдської. Головним критерієм виступає теза про те, що «варта поваги лише та нація, яка поважає інші».

5. Реалізація концепцій полікультурної освіти та побудови громадянського суспільства проводиться з урахуванням наявності трьох тенденцій: відновлення у правах української

мови та сприяння відродженню мов національних меншин. У переважній більшості наявних

закладів освіти для національних меншин характерним є впровадження не двомовності, а

багатомовності: рідна мова / материнська мова – державна мова – англійська, німецька, французька та інші мови. Актуальною є проблема українсько-національної та національно-

української двомовності.

6. Логічно обумовлене прагнення нації до збереження культурних надбань, традицій, особливостей не повинне вести до національної ізоляції. Розуміння світу як єдиної системи

багатогранних форм існування культур, мов, ідей, поглядів, усвідомлення цієї різноманітності та єдності зумовлюють необхідність виховання в молоді таких людських

якостей, як честь, патріотизм, а також толерантність, повага до інших культур, релігій, поглядів. Зростає пріоритет загальнолюдських цінностей, гуманістичних і антропологічних

домінант.

98

7. Засвоєння світової культури крізь призму національної сприяє вихованню світогляду громадянина України, здатного діяти не лише у своїй національній державі, а й у світі [1].

На сьогодні існують три орієнтири, які, на нашу думку, є ключовими для реалізації досвіду полікультурної освіти британських університетів у галузі полікультурної освіти для

навчальних закладів України:

Розвиток полікультурної освіти через науку

У Великій Британії наукові установи виступають реформаторами в окремих підрозділах

освіти, а забезпечення якості освіти регулюється державою.

В Україні існує потреба в розвитку полікультурної освіти фахівців на всіх освітньо-кваліфікаційних рівнях, зокрема у реалізації магістерських програм дослідницького напрямку за участі університету та наукового підрозділу, розробці й упровадженні навчальних програм на основі результатів наукових досліджень, підвищенні кваліфікації

працівників закладів вищої освіти та залученні до освітньої практики теоретико-прикладних

засад полікультурної освіти науковими установами.

Інтернаціоналізація навчального плану

На сьогодні є важливим впровадження дисциплін в університетах, які б задовольняли потреби меншин, що проживають на території України, а також впровадження у вищу освіту

інноваційних і мультидисциплінарних підходів до викладання і навчання.

В університетах Великої Британії навчальні плани переглянуті відповідно до вимог полікультурної освіти з огляду на потреби етнічних меншин. Необхідно проводити інтернаціоналізацію навчального плану поетапно, враховуючи культурні особливості представників тих меншин, які навчаються у певному навчальному закладі.

Підготовка фахівців у галузі полікультурної освіти

В Україні не вистачає спеціалістів у галузі полікультурної освіти, які б забезпечили підготовку кваліфікованих спеціалістів, що були б конкурентно спроможними на світовому

ринку праці. Крім того, в системі української вищої освіти існує велика кількість навчальних

напрямів і спеціальностей, що не є прийнятним у європейських країнах, які мають у 5 разів

менше навчальних дисциплін. В Україні збільшується розрив зв'язків між освітянами і працедавцями, між сферою освіти і ринком праці.

Для забезпечення потреб полікультурної освіти ВНЗ України повинні адекватно реагувати на потреби суспільства і ринку праці, залучати до співпраці таку ланку освіти, як

«технікум», забезпечити систему підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів, брати на

себе роль методологічних центрів та новаторів у галузі полікультурної освіти тощо

В контексті вищеозначеного, нами вбачається доцільним удосконалення нормативно - правової бази полікультурної освіти на державному рівні, вивчення позитивного світового

досвіду із проблем полікультурної освіти шляхом ознайомлення із літературою, Інтернет-

джерелами, документальними фільмами з аспектів проблеми тощо.

Необхідно створювати робочі групи з питань полікультурності, розробляти презентації проектів полікультурної освіти, призначати відповідальних виконавців таких проектівта

залучати учасників до роботи проектних груп.

Досконалим інструментом у впровадження полікультурної освіти у ВНЗ України, на нашу думку, може стати визначення їх умов та потреб для реалізації полікультурних проектів. Для цього необхідні: діагностика проблем полікультурної освіти, накопичення

позитивного досвіду у роботі над проблемою, вивчення можливостей університетів, постановка проблем діяльності ВНЗ учасниками робочих груп тощо.

Так, наступні заходи допоможуть вітчизняним ВНЗ на практиці реалізувати вищеозначене:

1. визначення попиту у полікультурній освіті в суспільстві методом соціологічного

опитування студентів та викладачів;

2. створення інформаційної бази даних про форми і методи роботи з даного полікультурної освіти;

3. розробка показників результативності впровадження проекту.

99

4. аналіз матеріально-технічної бази, професійного кадрового забезпечення, обладнання.

5. розробка моделі партнерської взаємодії організацій - партнерів та виконавців проектів

полікультурної освіти.

По закінченню роботи проектів полікультурної освіти очікуються наступні результати:

1. аналіз і узагальнення результатів проекту;

2. інформування громадськості через ЗМІ та навчально-методичну літературу щодо результатів створення полікультурного освітнього простору;

3. обґрунтування дієвої системи створення полікультурного виховного простору у регіональних вимірах;

4. проведення моніторингу результативності проекту;

5. підсумкова конференція на рівні ВНЗ за результатами проекту.

6. випуск методичного посібника для викладачів з питань полікультурної освіти.

Отже, для впровадження засад полікультурної освіти у вітчизняну вищу освіту важлива подальша трансформація системи державного управління і громадських органів, що полягає

у партнерстві між державою та українським суспільством.

Список використаних джерел

1. Ващенко Л. Технології управління інноваційними процесами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/school/manage/1308>

2. Гуренко О. І. Полікультурна освіта в Україні: до сутності поняття / О. І. Гуренко // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету :

(Педагогічні

науки). – Бердянськ : БДПУ, 2009. – № 1. – С. 95–103.

3. Джура О. Болонський процес як прояв модернізації освіти / Олександр Джура // Вища освіта України. – 2008. – № 4. – С. 58-63. __